

11

12

2.

3.

4.

5.

6.

1745.

1. Myrenus, Georgius Henricus: De praedictis nobilitatis
Bremensis equestribus eorumque iuribus et privilegiis.
2. Battingius, Ernestus Augustus: De jure gentium volun-
tario
- 3 a, b, c. Buchnerus, G. Ludovicus: Princeps S. R. I.
jus suum vi atque armis tenens
4. Buchner, Georgius Ludovicus, Vst. jurisdi. Peca-
nus: ad... Pont. Riv. Winckleri... lectionem
et Dissertationem inaugurales habendas insertas.
Sunt de capitali Sacrosanctae a reportis clericis
partim impetratae in jure favore disserit.
- 5 a, b, c, d. Caprath, Joannes Christianus: De rebus moral.
facultatis
6. Gesnerus, Jo. Matthias: De opinatis saecularium
Ludorum notis in nominis Romanorum gentium.

7. Meistersus, Christian Frdr Georg : De principiis cog-
noscenti emblematae Triboniani
8. Meistersus, Christian Frdr. Georg : Notionem juridicam
moralis . . . publice dependentis
9. Michaelis, Francus Wend : De mente et ratione
legis Mosaeicae usuram prohibentis
10. Winckler, Carolus Fredericus : De specie causarum
matrimonialium nunciis.

log-

Scam

e

Armin

log-

1742.

[Faint, illegible handwritten text, likely bleed-through from the reverse side of the page.]

1745, 36.

4

5

PRINCEPS S. R. I.
IVS SVVM VI ATQVE ARMIS
TVENS.

PRAESIDE
GE. LVDOVICO BOEHMERO

MAGNAE BRITANNIAE REGIS A CONSILIIS
ANTECESSORE IVRIS ET ORDINIS
SVI H. T. DECANO

DISPV TATA DISSERTATIO
IVLII MELCHIORIS STRVBII

IN AVDIT. IVRID. A. D. XXVII. MART. MDCCXXXV. AB HOR. II.

GOTTINGAE
TYPIS IOHAN. FRIDER. HAGER.

PRINCEPS S.R.L.
IVS SVVM VIATQVE ARMIS
TVENS.

PRÆSIDE
GE. LAVDOVICO BOEHMERO

MAGNÆ BRITANNIÆ REGIS A CONSILIIS

UNIVERSITATIS TVENSIS R.T. ORDINIS

PHYSICÆ ET H.T. DECANO

DISPUTATA DISSERTATIO

JAVELII MELCHIORIS STRAVII

IN AVSTRIÆ A.D. XVII. MARTII MDCCCLXXV. AB HONOR.

GOTTINGÆ
TYPIS JOHANN. FRIDER. HAGER.

VIRI ILLUSTRIS ATQVE AMPLISSIMI
DAVIDIS GEORGII
STRVBEN

POTENTISSIMI MAGNAE BRITANNIAE REGIS
ET ELECTORIS BRUNSVICENSIS A CON-
SILIIS IUSTITIAE SANCTIORIBVS
FILIO NATV MAXIMO
INGENII MORVM ET ERVDITIONIS LAVDE
EXCELLENTI
DISSERTATIONIS AVCTORI DOCTISSIMO

s. p. d.

GEORGIVS LVDOVICVS BOEHMER.

Si quæ grata fuerat voluptatis ex Suauissimorum se-
lecto numero Commilitonum exercitationibus
disputatoriis, quibus nuper breui scriptione prælude-
bam, præsentio, multo nunc iucundior est voluptatis
sensus, cum TV quoque, DOCTISSIME STRVBEN,
non minus doctorum commilitonum exemplo, quam
singulari, quæ TE ad ardua quæuis fert, ingenii præ-
stantia ductus in publicum produs, quod TVAE diligen-
tiæ Tuisque vigiliis debetur, profectuum specimen,
expectationi omnium cumulate satisfactorus. Quod
enim

enim non a gravitate modo et dignitate commendabile, sed et temporum, quibus inter bellorum fluctus non minus de belli iuribus quærere par est, rationibus ad commodatum argumentum elegisti, eo literarum, quas Tibi Tuis studiis parasti, præsidio eaque publici iuris scientia exornasti, ut, cum me conflictus ducem rogares, dubitarem, an, quo non egere videbaris, ductoris partes susciperem, nisi me Tibi id ex instituti ratione debere existimassẽm. Quod ergo Tuum est, Tibi gratulor ingenii specimen, doctum profecto et elegans, idque eo magis gratulor, quo maiorem laudem mereri videntur, qui citius egregia industria ad ardua aspirant. Contigit Tibi felici, **ILLVSTRI PARENTE OMNIQVE FRVDITIONIS ET MERITORVM LAVDE FLORENTISSIMO** natum, educatum, et ad optima quælibet studia et altiores literas ductum esse, quibus ingenium Tuum probe subactum et excultum ita imbuendum dedisti, ut **ILLVSTRI PARENTI TVO** de eo non possim non vehementer etiam atque etiam gratulari. Quod autem ex his diligentia Tuæ et Studiorum primitiis capio maioris doctrinæ, et quæ eam sequuntur, præmiorum et honorum augurium, ita de eo certissimus, non nisi Te per paterna vestigia ad iurisprudentiæ laudem progredientem votis ardentissimis persequor. Vale. Dabam in Georgia Augusta a. d. VI. Calend. April. c. l. b. cc xxxv.

PRINCEPS S. R. I.
IVS SVVM VI ET ARMIS
TVENS.

I. Instituti ratio.

QVANDO liceat principi imperii ius suum vi atque armis defendere, academica dissertatione expositurus, nobile adgredior et elegans et nostris temporibus conveniens argumentum. Neque enim fore putaverim, qui in ea explicanda quaestione inutilem operam poni existimet, quae agitari solet, quoties de indicendo bello cogitatur, de sumendis armis, de vindicandis vi iuribus in imperio (quod frequentius fieri, tristis experientia docet); a qua denique vita ac salus multorum saepenumero hominum pendet. Videtur enim in eo insignis Germaniae felicitas ponenda, quod illi maiorum providentia ea forma data est, ut pacate dissidia omnia sine vi, sine bello, sine civium sanguine inter potentissimos principes componi possint, si illi ipsi modo, quorum potentiae omnia licent, sacra legum auctoritate ausis suis fines positos agnoscere velint. Tale quid HENRICVM IIII. Gallorum regem cogitasse, Sullyanorum commentariorum (a) fide relatum est, cuius totius Europae unius reipublicae formam induere vellet, et ex regnum rectoribus commune aliquod iudicium colligere, decidendarum inter gentes controuersiarum causa statuendum, (b) quod salubre magis

(a) *Memoires de SULLY Tom. III. p. 413. sequi. P E R E F I X E Histoire de Henri le grand p. 403. sq.*

(b) De quo nuper admodum VOLTAIRIVS dubitavit: *Il est vrai pourtant, inquit, qu' Henri IIII.*
A n'a

II PRINCEPS S. R. I. IVS SVVM

gis consilium quam prudens fuisse, nemo negauerit. Quo autem difficilius et vilius eius generis propositum est, eo magis cauendum videtur, ne illius fructum in Germania amittamus. (a) Itaque hæc ad obtinendam pacem tranquillitatemque in vnum corpus facta principum nostrorum confociatio, vim singulorum excludens, palladii instar seruanda est, atque quo quisque melior ciuis et vir bonus est, eo ardentiori studio asserenda. (b) Nam si ad id vnquam res nostræ perueniant, vt sublata iudiciali auctoritate, effrenata bellorum potestas in imperio obtineat, non longe ab interitu suo abesse Germania videtur. Quæ res non in imbecilliorum solum ordinum detrimentum vertet, sed potentiorum etiam curas excitare debet. Vbi enim internis dissidiis agitantur, quibus contra externos hostes pugnandum est, amissa est libertas nostra, quum pauci

n'a jamais songé à un tel projet: les Commis du Duc de Sully qui ont fait ses memoires en ont parlé, mais le secretaire d'Etat Villeroi Ministre des affaires etrangeres n'en parle point. Il est plaisant, qu'on ait attribué à Henri III. le projet, de deranger tant des trones dans le tems, qu'il venoit à peine d'asseoir sur le sien. Oeuvres To. VI. p. 307. 300.

(a) Grauis observatio est, adnotatoris ad SCHVYZIVM de statuta rei romane p. 100. Vol. II. imperio maxime nocuit, armis et vi discipulare in causis statuum: in-

de enim bella ciuilia oriuntur, quibus non Germania tantum solum sed facile reliqua partes Europa inuoluuntur. Talis enim est nexus, amulatio, studiaque ambigua Germaniam inter et reliquas Europa partes, vt illa nunquam turbata fuerit, sine harum motu et suspensione spei metusque.

(b) Conferri potest cordata CHRIST. FORSTNERI immortalis viri ad D. Augustum Ducem Brunsvicensis epistola edita a C. GOTTF. HOFFMANNO in libro cui titulus: series rerum in Germania a translatione Passauiensi gestarum To. II.

pauci sint ex principibus, qui soli eorum viribus resistere possint, aut qui, quum singuli pugnant, non vincantur. Deinde hi, quorum minor nunc est potentia, metuendi sunt, vbi ipsa necessitate ad arctiora inter se ineunda foedera coacti fuerint. Vidit huius generis confociationes maximis saepe principibus perniciosas, manuarum iuris æuum, diligenter a IO. PHILIPPO DATTIO descriptas, quum *pacis publicæ* historiam doctissimo opere exponeret. Itaque male omnino rebus nostris consulere videntur, qui ita facultatem principum se atque sua vi et armis tuendi, augment, vt in infinitam bellandi licentiam abeat, vt et illi contra in ordinum imperii sacram dignitatem iniuriæ videntur, qui libertatem, quæ iis legibus, pactis, moribus et ex forma imperii negari non potest, quibusdam in casibus non implorato iudice sibi ius dicendi, impugnare et destruere audent. Vtrorumque rationes colligere, et quantum per iuuenilis ætatis inexperientiam licet, componere, hoc libello propositum est.

*II. Ius quisque suum in statu naturali vi persequitur.
Eius rei incommoda, ortæ inde ciuitates.*

DVPLEX igitur, vt ab hoc ordinar, defendendi iuris controuersi et recuperandi modus est, vis primum et arma; deinde iudicialis auctoritatis imploratio. In naturali autem statu si homines ponimus, primus modus tantum obtinet, (a) cum omnes a natura

(a) Si eius rei probationem demonstratiua methodo susceptam desideras, adi dissertationem præsi-
de Illustri BVDERO defensionem,
*de violenta defensione priuata in
statu civili, Sect. I.*

tura æquales sint, neque in parem imperium aut iudicium possit intelligi. Licebat itaque, antequam magistratus essent, siue intentatam vim vi ac armis amoliri, siue raptas res ab hoste repetere, quas ille vel redderet vel belli fortunam experiretur; (a) quo factum est, ut infinitis prope periculis obnoxia esset mortalium vita. Nam quam quisque, ubi sua res agitur, deponere facillime illum æqui et iusti sensum soleat, et, prout allubuit, ita fas idem esse putet; fuit illa persequendi iuris via fere semper perniciofa imbecillioribus. Itaque hi, quum maiorem partem constituerent, coiere in ciuitates, ut et contra potentiores iunctis viribus sese tuerentur, et iniurias horum, si quæ siue ex errore noxia, siue cupiditate alienarum rerum nascerentur, amouerent. Ab eo fonte exiterunt respublicæ, cum enim natura tantum periculum homo ab homine timeat, quantum fructum ex officiis mutus speret, non immerito dubites, an fidem et amicitiam inter se mortales iuncturi fuissent, nisi omni tuti, tranquillitatisque firmandæ necessitas dispersos congregasset. (b) Hoc ita agnouit, ut erat acutus, SAMVEL PVFENDORFFIVS; (c) ut, quum omnis naturalis iuris principium posuisset socialitatem, exoriendarum tamen causam rerum publicarum, securitatis studium, atque adeo metum hostilis potentia censeret. Iam conditis ciuitatibus suprema potestas demandabatur illis, qui viderentur incolumitatem ciuibus præstare optime

(a) H. GROTIVS de Iure belli
et pacis L. I. c. 2.

dorffum du Droit de la nature
et Gens p. 270. Tom. II. ed. 1734.

(b) V. C. L. CRELLII V. C.
Ius militis auxilii apud gentes
et in imperio §. 1. IO. BARBET-
RACII obseruationem ad Pufen-

(c) De Droit de la Nature et des
Gens, L. VII. cap. I. p. 262. Tom.
II. & L. VII. c. II. §. 4.

optime posse, lites intestinas componere, postremo in debellandis externis hostibus imperatoris munere fungi. Nam vtrumque transferri in commune caput, ipsa ciuitatis notio postulabat, alterum, ne qui arcere alienam iniuriam vellent, ipsi inter se committerentur, alterum, quia bellum sine duce geri nullum potest. (a)

III. In ciuitate vim nunquam adhibere licet, nisi cum magistratus auxilium haberi non potest. de inferioribus magistratibus et vsu iuris romani in hac doctrina.

EX his igitur constat, in omni republica ciues quandam libertatis partem amississe, (b) tantumque principali potestati adstrui, quantum de ciuili auferatur. Quid sit autem potissimum in caput reipublice translatum, indicari ex proposito societatis debet. Quare quum in ea ciuitate, quam fingimus, quae habet instar et imaginem aliarum omnium, tutela ciuium, quae ius belli requirit, omnisque priuatae litis arbitrium, quod in iudiciaria potestate inest, capiti sit reipublice delatum, sequitur, vt illius quasi membra ciuitatis facultate ius suum propria vi persequendi abdicauerint; quam retinere si vtile sibi putassent, coire in vnum corpus ac magistratus constituere nihil attinebat. Ponenda igitur regula est, nulli licere membro ciuitatis sibi ius dicere. Ea autem limitationes patitur

(a) V. PPFENDORFF cit. loc. l. 7. c. 4. §. 2. 3. 4. 5. 10. LO. CK 11 elegantissimum libellum du Gouvernem. civil. P. 11, c. XII.

(b) Quod agnouit etiam ALGERNON SIDNEY strenuus libertatis defensor sur le Gouvernment p. 60. Tom. I.

VI PRINCEPS S. R. I. IVS SVVM

patitur, quas indicare vna regula, prohibet varia rerumpublica-
rum forma. Generatim tamen rei natura docet, vi omnem iniu-
riam recte repelli, contra quam magistratus auctoritas haberi non
potest, cum appareat, subditos se suaque tuendi liberam facultatem
tum demum abdicasse, cum iuris sui ac salutis tutelam summa po-
testas suscipere potest. Atque ea ratio et via seruari potest in vni-
uersum, vbicumque metus imminentis damni irreparabilis non in-
anis obuerfatur. In ceteris videndum, quid cuiuscunque gentis mo-
ribus et vsu receptum, aut publicis legibus cautum sit. Ex his etiam
eam litem putauerim decidendam, quae inter HVGONEM
GROTIVM (a) et CASPARVM ZIEGLERVM (b) inter-
cessit de inferiori magistratu, an nempe ad tuendam plebem et
iurisdictionem exercendam ius belli habeat? Equidem omni magi-
stratui salutis ciuium cura ita imposita est, vt urgente periculo, ex
praesumpta principis voluntate defendere armis etiam, si potest, ci-
ues debeat; ast non absoluitur tuitione belli gerendi ius, sed si-
mul damni dati reparatio et sufficiens cautio merito ab hoste exi-
gitur. Num ea opus sit, illiusque modus, a suprema potestate,
non ab inferiori magistratu est determinandum. Romanis legibus
quid sit cuiusque potestati relictum, ab aliis diligenter declaratum
est. At de illo videndum, Germanorum moribus an liceat vi a-
gere principibus, vbicumque id est romanis legibus permiffum?
Quod satis recte adfirmat S. STRYKIVS, (c) in quantum
id neque nostris moribus repugnat nec legibus imperii derogat,
praefert.

(a) *De Iure Belli et Pacis* L. I. c. 3. (c) *De via facti inter principes* p.
§. 4. 346. *Dissert. Hallens. T. I.*

(b) *De Iuribus Maieftat.* L. I. c. 33. §. 28.

praesertim cum obseruatum sit, peregrini iuris inductionem, non ultimam restitutæ pacis publicæ causam fuisse.

III. Constitutiones Germaniæ de vi prohibita.

QVÆ itaque ex cuiuscunque ciuitatis forma translata in caput esse solent, in Germania apud membra etiamnum superesse, vix erat verisimile. Sed ea aliquando fuisse Germaniæ tempora, historiarum fide monstrari potest, quibus vi magis et armis litigia quam legum auctoritate et sententiis iudicum disceptata ac finita sunt. Nam Germanos in *viribus ius habere*, de suis temporibus POMPONIVS MELA (a) testis est, quam consuetudinem neque sub Francis cessasse, colligitur tam ex prohibitionibus in *capitularibus* Francorum regum frequentibus (b), quam ex querelis, quas eo nomine ad Carolum Regem a. DCCCXLVI. tulit HINCMARVS RHEMENSIS. (c) Aucta est ea licentia inter perpetua Imperii et sacerdotii dissidia, quibus Cæsarea dignitas proculca batur, atque a curan-

dis

(a) De Situ orbis III. 2.

(b) Vide capitulare LVDOVICI PII ann. 819. de fœdis coercendis in P. GEORGISCH Corp. Jur. German. p. 842. & Lib. IV. Capitul. c. 27. *Ibid.* p. 436. & p. 434. Ne enim iniuriæ priuatam vindictam ageret laesus, neue patris seu propinqui inimicitias maiorum more susciperet fami-

lia, satisfactionem seu compositionem introductam esse docent Leges Longobardorum *ibid.* p. 251. *et fœda, quod est inimicitia, post compositionem acceptam postponatur et amplius non requiratur.*

(c) Literas HINCMARI ad regem scriptas exhibet LVCAS D'ACHERY *Spicileg. To. III. p. 338.*

VIII PRINCEPS S. R. I. IVS SVVM

dis rebus germanicis detinebatur. (a) Itaque hoc ævo quo iudiciorum fere sepulta erat auctoritas, ius quisque privata auctoritate persequeretur, nec id tantum principibus viris, sed privatis (b) etiam licebat. Exortæ inde diffidationes, de quibus restringendis circumscribendisque potius, quam extinguendis, ante Maximilianum ab imperatoribus cogitatum est. (c) Præclara eius rei testimonia, (d) præter innumera alia, sunt FRIDERICI II. et CAROLI III. constitutiones, illa inter feudales leges, (e) hæc in *Aurea imperii Bulla*, (f) cum dubitari non possit, illud negotium, cui est legibus certa forma data, si inter hanc contineatur, legitimum esse. Immo

(a) Vid. IO. PH. DATTII clarissimum opus de *pace publica* c. III. p. 17.

(b) Perperam itaque Auctor *discursus de suprematu* p. 104. notat LEIBNITIVM, defendentem, ante MAXIMILIANI I. tempora ius belli ordines plenissimum habuisse, in libro de *suprematu*, assumto CAESARINI FVRSSTNERI nomine edito, p. 65. cf. parentis mei non sine pietate a me laudandi DAV. GEORGII STRVBEN *Observat. iuris German.* Obseru. IIII. §. 16. p. 188.

(c) v. DATTIVS c. I. cap. 11. n. 12. Singulari prorsus exemplo ALFONSVS FRIDERICO Lotharingæ duci, so-

lenni inuestitura a. 1258. inter alia per vexillum concessit ius præsidendi duellis nobilium, inter Rhenum et Mosam habitantium, vi cuius locum assignare, et ne quid in diffidationibus contra receptum modum fieret, providere poterat. vide *tabulas inuestiturae in LEIBNITII Codice Iuris Gent. diplomat.* P. I. n. XIII. et CALMETI *Cod. probat. ad historiam Lotharing.* T. II. p. 459.

(d) Quæ magno numero collegit Illustris IO. ADAM. KOPPIVS von *Association der Reichs-Krayse* P. I. §. 1. 2.

(e) *V. Feud.* 10.

(f) *Tit. XVII.*

si fateri velimus quod res est, paces publicæ, ab Imperatoribus ad Maximilianum I. vsque conditæ, induciæ potius fuere, quam leges, perpetuæ (a) quæ sanare inueteratum morbum non quidem possent, sed restringerent vindictæ licentiam aliter atque aliter pro paciscentium voluntate, quas restrictiones enarrare longum foret. (b) Nunquam eam clausulam adiectam esse inuenimus, ut vis obtineret, cum his decidi per iudicem non posset, ut in FRIDERICI II. et III. constitutionibus: (c) quæ res inducere te posset ad credendum, diffidationes remedium extraordinarium et subsidiarium fuisse, nisi cognitum esset, illud plerumque liberum fuisse, qui prius læserat, vel litæ via iuris, an armis experiri. Efficaciora autem huic malo remedia data sunt, posteaquam res Cesarum certiori loco esse coeperunt. Quæ res cum peregrinorum inductione iurium, quibus omnis vis priuata odiosa est, mirifice adiuta est; tum illius præcipua gloria ad MAXIMILIANVM I. AVG. pertinet, principem in tantum laudandum, in quantum iustitiæ et pacis studium, quod in illo fuit, laudari debet summum. Quare non inutile fore putamus, si monstremus, quas res melius hic, quam antecessores sui, constituerit; ex quo elucescat, cur magis illi, quam ceteris obtemperatum sit; curque CHRISTIANVS THOMASIVS

(a) Ceu eleganter obseruant LV DOLPHVS HVGO de statu regionum Germania c. III. §. 8. p. 60. et. I. G. HEINECCIVS Elem. Iur. German. L. I. T. XXV. p. 234. 235.

sunt IO. I. F. BOEHMERI V. C. doctissima Iuris criminalis Elementa Sect. II. c. VIII. §. 110. p. 341. §. & HAVSCHILDII Gerichts-Verfassung der Teutschen p. 90-130.

(b) Legi præter DATTIVM pos-

(c) Apud DATTIVM loc. cit. p. 114, 115.

B

SIVS (a) vir acutus, existimauerit, in eiusmodi disquisitione præcipue argumentum quod tractamus versari. Ante Maximilianum itaque ad tempus durare solebat pax publica; quam hic stabilivit, ea nullo tempore finienda est. Antea fines tantum fœdis positi, ab hoc ipsa sublata, et quæ quondam pax sæpe ad aliquos tantum principes atque ordines, ea nunc ad vniuersos pertinet, seuerioribusque poenis munita est. Denique cum pacis publicæ ante Maximilianum magna vis atque auctoritas esse non posset, quod vel iudicia deessent, vel qui sententias dictas executioni darent, Maximilianus fortissimum huic rei remedium adhibuit tum instituto iudicio Camerali, tum diuisa in circulos Germaniæ. Possimus hic multa commemorare a re proposita non aliena, si et huc conuochere liberet, quæ a diuinitis clarissimo IO. PH. DAT-TIO et IO. IOA. MVLLERO, altero in doctissimo de pace publica opere, altero in amplissima collectione rerum sub Maximiliano I. in comitiis gestarum, in eam rem disputata sunt egregie. Maximilianeam autem constitutionem renouauit amplificauitque CAROLVS V. Imperator, cuius constitutiones (b) habentur inter leges imperii fundamentales, quarum ideo obseruationem, non minus quisque Imperator, iurata fide capitulatione sua spondere et recipere solet. (c) Deinde cum nouam veluti formam Germania pace Westphalica acciperet, qua diserte ius foederum ordinibus concedebatur, cautum est: (d) ne vlli omnino statui Imperii lice-

(a) Ad *Observat. Hallens. Tom. VI.*
p. 380.

(b) *Pax publica CAROLI V. de*
3548.

(c) Vide *Capitulat. CAROLI VII.*

Art. II. §. 3.

(d) Vide *Instrumentum Pacis Osnæ-*
brugenſe Art. XVII. §. 7. adde
Art. V. §. 2. fin.

ret ius suum vi vel armis persequi, sed si qua controversia iam esset, vel post hac oritura sit, vnusquisque iure experiretur; secus faciens reus sit fractæ pacis. Plura legum verba in re clarissima addere nolo, cum ipsi Germaniæ principes adgnouerint: *dass repressalien regulariter verboten, und kein ordentliches und gewöhnliches Mittel sein Recht zu erlangen; noch in republica bene ordinata zu dulden sey, dass auf die geringste wahre oder vermeintliche Beleidigung man so fort zum Schwert oder andern Thetlichkeiten greiffe.* (a)

V. Quæ leges contraria obseruantia nec sunt sublata nec tolli potuerunt.

SVPEREST ad perficiendum nostrum propositum, vt doctrinam nostram ab eorum dubitationibus vindicemus, quibus dubia illa videtur, siue quod ita existiment, seu quod seruire iis, quorum cupiditatibus his fines positi sunt, velint. Primum inter illos CHRISTIANO THOMASIO locum damus, (IO. enim LIMNÆVS refutatus ab aliis (b) est) qui duplici argumento vsus, (c) altero a contraria, vt putabat, obseruantia desumpto, altero ab iudiciorum legumque nostrarum forma petito. Confutabimus virum, si ostendamus, post constitutionem pacis publicæ promul-

(a) Apud FABRVM *Staats-Cauz-* ley Tom. XXXVII. p. 580. §. VII.

(b) Præsertim vero ab auctore dissertationis *de iure belli et Pacis statibus imperii vi superioritatis competente Obseruat.* Hallens. T.

IV. obs. VIII.

(c) Vide adnotationes ad obseruantiam de iure belli et foederum statuum Imp. Germanic, in *Obseruat.* Hallens. Tom. VI. obs. XXX. p. 378. sq.

XII PRINCEPS S. R. I. IVS SVVM

mulgatam, hunc morem neque fuisse neque esse, ut iure belli in iurium suorum persecutione principes utantur; tum si is utique fuerit, nihil inde effici; denique Germaniæ cum flatum esse, ut quæ sunt de non adhibenda vi constituta, obseruari in ea et in praxin deduci possint. Putabat THOMASIVS (a) ex historia omnium bellorum post pacis publicæ constitutionem ortorum constare, fere utramque partem non sine verisimilitudine videri voluisse bellum defensionis causa suscepisse. Hoc si largimur, apparet, nihil vnquam principes sibi nisi se suaque tuendi facultatem, quam illis et nos tribuimus, adscripsisse, quæ quibus sit limitibus circumscripta, quantumque a iure belli, de quo hic quæritur, differat, deinde indicabimus. Falso igitur huic sententiæ nescio quæ obseruantia prætenditur, cui repugnat consilium, quod præ se tulerunt quicumque vi agebant; repugnat item tum vsus summorum in imperio tribunalium, quibus frequens est de non adhibenda vi mandata, ut vocant, sine clausula vel poenalia decernere, tum exempla illorum principum, qui ob turbatam publicam pacem puniti, interdum etiam proscripti sunt. (b) Sed his argumentis vix ac ne vix quidem opus est, et salua res est, etiamsi demus THOMASIO illam quam finxit obseruantiam, demus illi, moribus tolli leges, modo illud teneamus, nouis legibus veterem consuetudinem rumpi ac abrogari; ex quo fit, ut quoties pacis publicæ constitutio in noua capitulatione renouatur, quod semper fieri diximus, toties obseruantia, si qua sit contraria, abolita habeatur.

VI.

(a) citato loco p. 381. n. 3.

(b) Vide doctissimam LVDOVICI BERNHARDI L. B. Z. E.

CHII, de proscriptione statuum
S. R. I. dissertationem §. 17. 18.
§. 8.

*VI. An ea sit in Germania iustitia administratio dis-
quiritur, vt ius nisi per vim obtineri non
possit.*

SED ne quod a THOMASIO monitum, nos intactum re-
linquamus, de iudiciorum nostrorum forma videndum est. Nam
iustitiam in supremis iudiciis obtineri ita difficile, vulgaris querela
est, vt constituti tamquam in naturali statu, quo heet ius suum vi
persequi, principes nostri videantur. (a) Vidit nostra aetas, vix
ferendis exemplis, causas per vnum alterumve seculum et longius
protractas, et ne nunc quidem fini suo vicinas. Distinguendum tamen
videtur inter illas huius mali causas, quae ex ipsa forma atque con-
stitutione iudiciorum nostrorum oriuntur, atque illas, quae ab exter-
nis impedimentis proueniunt. In his est executionis difficultas, po-
tentiorum aduersatio, ipsa denique iudicium, si qua fortasse acci-
deret, corrupta prauitas, et huius generis alia, quibus examinandis
infra locum destinauimus. De prioribus autem breuiter quaedam
hoc loco dici debent, vt appareat, hoc argumento eorum, qui vim
adhibent, audaciam vix excusari. Itaque primo tribunalium in Ger-
mania conditio haud ita desperata est, vt suum cuique non tribua-
tur, et quotidie sit, vt finiantur lites intra breue tempus etiam gra-
uissima; et cum suis mandatis sententiisque deesse iudicia aut raro
aut nunquam soleant, (b) tum sicubi ab his a norma iusti et ae-
qui discessum sit, parata sunt huic quoque malo remedia mul-
ta.

(a) THOMASIVS citato loco not. (b) BERGER animaduers. ad Cor-
4) et d) p. 382. ecj. p. 338.

ta. Quod autem tarde et somniculose res geritur, quod sæpe tergiuerandi occasio aduersariis subministratur; nonne id ipsum est ab earum legum obseruatione, quæ ab ordinibus conditæ sunt? Quare non video, quomodo, quod ipsi constituerunt ordines quodque possent mutare, si id consultum putarent, impatienter ferre indeque ansam negligendarum legum desumere possint. (a)

VII. Bellum offensiuum et defensiuum quomodo distinguantur.

DE legibus nostris existimabat C. THOMASIVS (b) effectum illas ob ius defensionis, quod principibus concedunt, habere hand posse; dicere enim, quodnam bellum defensiuum sit, quodnam offensiuum, ita difficile esse, ut nisi vtrumque prohibeatur, relinquatur elabendi rima ea, quæ ipsam constitutionem inutilem reddat. Huc itaque redit tota disceptatio, ut vtriusque belli recte fines regantur; quæ res expendi tum ob dignitatem meretur, tum ob vsum, quem habet in nostro argumento. De quo cum sit duplex doctorum opinio; quidam defensiuum bellum ita late finiunt, ut omne iustum bellum idem sit defensiuum, (c) quidam restringunt ita, ut sit, vim illatam repellere. (d) Hic vero nihil opus est, quam ut videamus, quo quisque consilio bellum gerat, qui si noxam amouitur imminentem, defensor est; aggressor, ubi res raptas repetit. (e)

Potest

- (a) Vid. GYNDLING de effici- (d) BARBETRAC ad PVF-
cientia metus c. II. §. 3. 39. FENDORFFII de I. N. et
(b) cit. loc. p. 387. G. L. 8. c. 6. 53. not. 3. p. 553.
(c) GYNDLING Iur. Nat. et (e) Vid. Obseruat. Hallensium Tom.
Germ. c. IX. §. 6. p. 93. 1111. obs. 8. §. 6. §. p. 105. §2.

Potest fieri, vt quod prius defensiuum bellum erat, postea offensiuum fit, et defendendi causa is pugnare cogatur, qui ad reparandum damnum bellum susceperat; quam igitur quisque initio belli causam habuerit, id est cognoscendum. Nam qui primum iniuste prouocatus est, si secunda fortuna pugnat, poenas sumere, sumtus belli exigere, futuræque securitati pactis, conditionibus, viribus hostium infringendis, telo ad nocendum erepto, quouis denique modo prospicere potest; quæ omnia si vno actu aguntur, adhuc ad defensiuum bellum pertinent. Hæc vt satis plana sunt, ita restant quædam magis aliquanto spinosa, et vbi ad rem ventum est, explicatu difficilia. Cum sit enim prius quam te ferierit eludendum velut hostilis ictus, præstetque in propinquo bello præuenire, quam præueniri, relinqui boni viri arbitrio debet, vt iudicet, quando certo et inuitabili in periculo versetur. (a) Quæ res cum habeat inter liberas gentes suas difficultates, est tamen facilis, quod THOMASIO non videbatur, in causis principum nostrorum, in quibus iudicium est superioris, an sit locus defensionis. Non sunt itaque culpanda leges nostræ, quod rem pro re nata variabilem non definiuerunt; nec ideo principes ad obseruandas eas minus adstricti sunt, quum qui decernere possit, an bellum geri debeat, non desit. (b)

VIII. Io. Baltasaris Wernheri argumenta
examinantur.

PRAETER CHRISTIANVM THOMASIVM;
de quo diximus, eam regulam, quam defendimus IO. BALTHASAR

(a) GVNDLING. c. 1. §. 8. 13. sq.

LINGIVS de efficientia motus
cit. loc. §. 10.

(b) Ceu ante me vidit GVN-

XVI PRINCEPS S. R. I. IVS SVVM

SAR WERNHERVS, vir multis nominibus laudandus, suis argumentis tentavit. In ea dissertatione, in qua ius faciendarum repressaliarum statibus imperii asseruit, (a) vsus est rationibus, quæ si quid probarent, eodem, quo ad repressalias, iure ad omnem vim applicari possent. Ait ille quidem, civibus et vnus reipublica subditis vti illo iure non licere, sed horum modulo metiri velle principes nostros et circumscribere, id vero esse hominis in summa rerum Germanicarum ignorantia versantis. Cui etsi illud damus, tantam esse principum Germaniæ eminentiam, vt comparari ceterorum regnorum subditis non possint; tamen negari non potest, eos conciuēs esse et inter se communi quodam vinculo contineri; in quo quidem cardo negotii vertitur, quodque ad id, quod volumus, efficiendum sufficit. Certe aliter constituere vnā rempublicam corpus non possunt, idem caput Cæsarem eundem habentes, legibus religione pacti, consensu omnium conditis adstricti omnes. Hinc, vt superius diximus, efficitur, non posse ordines in suis litigiis vi experiri. Quod dicit WERNHERVS, et vim infestam, et vindictam repressaliarum in omni republica, vt quæque est optime constituta, prohibitam, obtinere in Germania, quod in ceteris regnis contumaces vi in ordinem redigi possent, principum autem nostrorum eam potentiam esse, vt cogi inuiti nequeant; id est aliquid. Verum huic repugnat experientia, cum vix sint inter nostros ordines tam validi, qui singuli vniuersorum viribus, quæ coniungi contra contumacem deberent, cogi non possint; et id tantum ad debiliores principes pertinet, quibus contra fortiorem nihil nisi vim armorum relictam esse demonstraret, si quidquam hoc argumento demon-

(a) *Observat. Forens. Parte III. Observ. CXV. p. 375. ed. fol.*

demonstraret. Armis autem et vi non contra fortiorem debilior, sed in huius detrimentum ille vi solet. Ultimum defensionis suæ caput Wernherus in refutanda ea regula: extraordinaria remedia repudiari, ubi consueta non desunt, ponit; quæ nobis ex sensu verborum patere videtur, cum extraordinarium remedium illud ipsum sit, quod ordinario cessante surrogatur. Nam si perinde est, utro uti velimus, utrumque ordinarium est. Quæ enim inter ordinarium et extraordinarium remedium, a frequentiori usu forte defuncti differentia possit, illa facti est, non iuris, de quo nobis sermo est.

VIII. De vi licita in Imperio. Bellorum, quæ a principe Germanico geruntur, diuisio.

HACTENVS in quantum prohibita ciuibus Imperii vis sit vidimus, nunc quando uti illa liceat, videamus. Cum sit enim ius Imperii legibus ius foederum, pacis, exstruendi fortalitia, præsidii, aperture, armandi militem, et sequelæ concessum, (a) apparet, omnem vim, cuius hæc instrumenta, in imperio prohibita esse non posse. Nec aliter esse potuit. Nam cum ipsa superioritate territoriali statibus Imp. tutela ciuium imposita est, et sic denegari ea media non potuerunt, sine quibus conseruatio et defensio vacillat. Videndum autem est, ut intra suos limites hæc res coerceatur. Quare primum disquirendum est, quæ personæ sint, quibus cum principi Imperii decertandum, a quo est belli diuisio. Ac primum

(a) De singulis cf. B. G. STRV. XXIX. §. 50. sequ.
VII Corpus Iuris Publici Cap. C

XVIII PRINCEPS. S. R. I. IVS SVVM

primū cum sit, vbi principi imperii res esse cum ipso Imperatore possit, de hoc ante omnia dicendum. Deinde frequens est, vt cum exteris regibus dimicemus, quale bellum hinc externum IO. NICOL. HERTIVS (a) et post eum alii dixerunt. Tertium belli genus est, cum inter ipsos imperii principes decertatur, quod sociale, quia quasi inter socios geritur, interpretibus iuris publici (b) audit, ciuile autem THOMASIO, (c) vtrumque non satis ex consuetudine linguæ romanæ, (d) modo tu intuearis bellum sociale romanorum vt Marsicum, et ciuile vt Triumuirorum. Denique vis contra subditos etiam adhiberi potest, et sunt, qui ciuile bellum dicant principis aduersus ciuium perduellionem, quæ est potius tumultus et seditionis coercitio et oppressio, quam executionem vocant. De his singulis dispiciamus.

X. Imperatori contra leges Imperii statuenti et vim adhibenti resistere licet.

PRIMO de imperatore, qui duplicem in Germania personam sustinet, alteram, qua caput est imperii, alteram, qua membrum, ob eas possessiones, quas habet proprio et hereditario iure. Quam membrum est, hoc est pars imperii, princeps imperii, tenetur iisdem legibus, quibus reliqui, quas leges deinceps commemorabimus.

(a) De superiorit. territor. p. 268. Opusculor. Tom. 1. vol. 2.

(b) v. HERTIVM c. I. B. G. STRVVIVM in iuris publici prudentia c. XXVI. §. 25. p. 710.

(c) In Obseru. Hall. ad obs. 31. Tom.

VI. not. p. 111. (d) v. GRONOV. pater Obseru. L. 5. c. 5. OVDENDORPIVS ad initium Lucani, DVCKERVS ad Florum L. 4.

Imperatoribus Austriacis saepius illud ab ordinibus imperii obiectum est, haud aequalia iura ceteris statibus ab iis indulgeri, unde volebant singularem ea de re articulum capitulationi inferere, cuius rei historiam exposuit vir laudatissimus I. O. IA. MOSERVS. (a) Sed ab Austriacis responsum (b) est: man hätte sich des Anzugs gegen Oesterreich nicht versehen, die weil selbiger zu Schmälerung dessen Privilegien Freyheiten und immunitaten gereichte, und nicht geringe Verunglimpfung nach sich zöge. Den obwohl das Haus Oesterreich vermöge seiner habenden rechtmässig erworbenen und um das Römische Reich wohlverdienten privilegierten von den ordinären Gerichts-Ständen des Reichs eximirt: (c) So hätte er doch bis dato keinem Recht und Gerechtigkeit versaget, würde er auch inkünftig nicht thun, sondern gegen diejenigen, welche beschwert zu seyn vermeinen wolten, solche Austrags-Mittel finden, das sich dawieder mit Fug und Billigkeit niemand würde beschwerden können. Und weil nun dieser Zusatz ohne merckliche Beschimpfung des guten Namens und Ruhms so das Haus Oesterreich, von Zeit an seiner Ursprungs in den H. R. Reich ja in der gantzen Christenheit erlangt, in einiger Wablecapitulation, sonderlich weil die immerwährend sein solte, nicht geduldet werden könne, als verseehe man sich &c. Cautum autem tum CAROLI VII. p. m. nouissima Capitulatione (d) tum præcedentibus (e) est: Wir sollen und wollen

(a) Anmerkungen über die Wahl-
Capit. Carol. VII. Tom. II. p. 703.

(b) Apud Eundem p. 704.

(c) De quo privilegio cf. SPONTI-

VS Remarques sur la Capitulation de Charles VII. p. 325.

(d) Art. XVI. §. 1.

(e) cf. Capitulat. Caroli VI. Art. XVI. §. 1.

in Römischen Reich -- Recht und Gerechtigkeit verfügen, damit sie ihren gebührlichen Gang -- ohne Unterscheid der Personen, Stände Würden und Religionen auch in Sachen uns und unsers Hauffes eigenens interesse betreffen gewinnen und haben auch behalten und denselben Ordnungen Freyheiten und löblichen Herkommen nach verrichtet werden möge. Superest altera species, vbi Imperatori nempe dignitatis obtentu aliquid hostile molienti resisti legitime potest. Quod duplici accidere modo potest, primum cum imperator hostilem animum induens bellum iniustum siue toti imperio siue maiori parti infert; hanc si calamitatem iratis Diis Germania experiatur, quod liceat vim vi repellere dubitari non potest. Nam eum iudicem tum hi non habeant, omnisque suprema potestas absit, cum caput imperii membrorum salutem curare desinit, superest in defensione vnicum praesidium, nec qui ita pugnant, pugnare contra rectorem ciuitatis, sed contra communem inimicum videntur. Deinde euenire potest, vt decernat aliquid Imperator aut statuat, aut tradat executioni, quod contra ius sit et constitutiones imperii, regiamque Germanorum legem, quo quidem casu si quod praecipit est contra leges Imperii, ordines expositis, ea qua par est reuerentia, iuribus suis, impune non parent, et resistunt vim inferenti. Est illud consentaneum tum analogiae iuris, tum ipsis legum verbis, cum passim in capitulatione diserte cautum, siquid ab Imperatore contra leges gereretur, ratum illud ne esset. Ita nouae leges aut legum interpretationes sine statuum consensu conditae declarantur *ungültig und unverbindlich*; (a) et eo loco, (b)

(a) Art. II. §. 5. CAPIT. CAROLI VII. (b) Art. XVI. §. 2. CAPIT. LAT. NOVISS.

vbi Imperator obseruationem legum Imperii promittit, additur: *Ob aber diesen und andern in dieser Capitulation enthaltenen articulu und Punkten einiges zu wieder erlangt oder ausgehen würde, dasz soll alles kraftlos rodt und ab seyn, immassen wir es jetzt alsdann und dann als jetzt hiemit castren tödten und abthun.* Si ergo talia mandata nulla sint et viribus desituta, impune iis non paretur, ceu inde SAMVEL STRYKIVS colligit. (a) Singulatim, vbi id euenire possit, enumerare longum foret, cum hac regula vna comprehendantur omnes: enumeravit multa ex hoc genere quem laudavi S. STRYKIVS. (b) Hic vero est magna cautio adhibenda, ne tu putes laxata principibus aduersus caesaream potestatem frena esse; aut illis arbitriam contra iussa Caesarea facultatem adstructam; vti que liquere debet, quod praecipit imperator, contra leges Imperii esse, vt liceat ei non esse parentem: Vt si quem ille principem terris suis exutum sine statuum consensu iret, quae illi potestas adempta est; (c) vt his ipsis temporibus, quibus exteri exercitus ad auxilium Caroli VII. missi, annuente Caesare, liberna castra in terris principum, praesertim autem electorum ecclesiasticorum sumunt. Nam cum Imperator se id prohibitorum promiserit, (d) recte ii quorum res agitur, assumtis aliorum auxiliis, securitati suae prospiciunt. Iniustam enim vim inferenti ex ipsius defensionis natura recte resistitur, et est iniusta vis semper

(a) *De via facti inter principes cap. I. §. 31. Diss. Hallens. Tom. I. p. 360.*

(b) *Citato loco §. 31-33.*

(c) *CAPIT. CAROL. VII. Art. I. §. 4.*

(d) *CAPITVLAT. CAROLI VII. Art. III. §. 7.*

per, vbi Imperator ipse iudicata sua executioni mandare vult, cum ex legum nostrarum forma illa potestas translata in directores circularum sit. (a) Fateor arduam causam, et saepe dubium et disputabile esse, agatne Imperator contra leges imperii, neque enim est iudex ad hanc decidendam litem constitutus; (b) vnde si expositis iustitiae rationibus princeps iura sua tueri nequeat, et Imperator nihilominus, quae decreuit, armis exequatur, non nisi vti ac armis ea quaestio decidi posse videtur; verum illo iure quantum abuti possint, qui cupiditatibus suis magis, quam iustitiae student, cerant omnes. Arbitrium vicinis principibus permittere SAM. STRYKIVS (c) suadet, vbi imperatori cum omnibus statibus lis intercedit. Ast Capitulatio caesarea, quam vrget, de casu loquitur, vbi status Imperii ab Imperatore conveniuntur, et tunc Archidicasteria iudices controversiae statuit, quae propter arbitris opus non est. Cum autem de limitibus supremæ potestatis lis oritur, minime tribunalibus Imperii eam dirimendi facultas tribui potest, quam si arrogant sibi, optimo iure grauati ad Comitata recurrunt, cum Constitutiones Imperii diserte vetent, ne leges imp. fundamentales aut pacta interpretentur, quibus potestas Caesaris, aut ordinum obsequium definitum

- (a) Executione Ordnung de 1542. nicht schaffen, noch ändern zu thun verhängen.
 conf. capitul. Nouiss. art. 111. §. 5.
 & c. Wir sollen und wollen auch die Churfürsten Fürsten Pralaten Grafen Herren und andre Stände des Reichs - - unter den Schein des Rechts und der Iustitz nicht selbst vergewaltigen, solcher auch
- (b) v. viti. III. MOSERI compend. Iuris publ. L. 3. c. 9. §. 3.
- (c) c. I. §. 22. p. 256.

tum est. Iudicio Palatini (a) ea in re locum esse pauci nostris temporibus persuaderi sibi patiuntur. (b)

XI. Vis contra externos urgente demum necessitate adhiberi potest. In reliquis autem casibus imperii cæsarisque consensus requiritur. De auxilio ex foedere præstando.

VENIO ad bella a principe Imperii contra externos gerenda. Illa quidem merito legitima iudicant interpretes iuris publici, si in eo salus imperii non periclitetur. (c) Sæpius autem contra belligerantis opinionem eiusmodi bellum Germaniam in maximum discrimen adducit. Itaque cum ex facto eius, tota ciuitas, quæ illud aut non prohibuit, aut haud peniuit, ex iuris publici vniuersalis principii teneatur (d); et suprema potestas, contra externos etiam constituta sit: exilimandum est, ciues reipublicæ, vindictæ facultate non aduersus cines tantum, sed etiam contra externos priuatos esse. Obtineri autem illud in Germania ex regula debet, ob tutelam imperii Cæsari contra quoscunque commissam, (e) cuius is effectus est, vt, quod translatum in caput, non possit amplius apud mem-

(a) Vide Viri illustris et eruditissimi H. C. SENCKENBERGII *Fabulam iudicii palatini* nuper admodum multis accessionibus auctam.

(b) Add. ad hanc materiam SCHVLTZII *Collegium de statu rei romanæ* Vol. II, Ek. X. p. 677.

(c) v. B. G. STRVVII *Corpus Iuris Publici* c. 1. §. 22, c. 20. §. 51.

(d) v. H. GROTIUS *de Iure Belli & Pacis* c. 21. §. 2. L. 2.

(e) *Vid. Recess. Imp. Spirensis* a. 1570. §. 19. & CAPITVL. CAROL. LI VII. *Art. II. §. 1.*

membra eadem ratione superesse. Eleganter eam in rem disputat nobisque otium fecit vir doctus et in rebus Imperii adprime versatus IVSTVS SCHVTZIVS cognomento SINOLD. (a) Videtur itaque etiam accedere debere, ut urgeat periculum et instet, quo casu negari ius defensionis et vim adhibendi principibus nostris non potest; de quo commode leges nostræ intelliguntur, nam ubi haberi potentioris, ut supræmæ potestatis, præsidium et auxilium potest, propriis opebus non est viribus. In reliquis autem Cæsaris imperiique auxilium implorandum et consensus petendus est. Quod ii ipsi, si sibi consentanei esse volunt, concedere debent, qui bellandi contra externos liberam facultatem esse volunt, hæcenus ne quid inde imperium detrimenti capiat; hoc enim Imperatoris est eorumque, quorum res agitur, videre, quorum decisio quum præcedere debeat, consensum continet. Singulare est, ubi præstandum extero contra exterum auxilium ex foedere, (b) quod licere ordinibus etiam sine consensu imperii, si res ferat, putaverim. Primum ob concessum ius foederum, quæ iniri sine mutua promissione auxilii nulla aut possunt aut solent: deinde quia difficile est, ut eiusmodi bello imperium implicetur, quum inferri bellum auxilium ex pacto præstantibus non solet. (c) Non quidem sine specie legati Cæsarii apud PVFENDORFFIVM: (d) *Ius foederum cum exteris Cæsarem ordinibus quidem concessisse, causæ tamen cognitionem requirere, ne ex illis imperio damnum nascatur, etiam decreto Comitiorum Wormaticensium A. 1495. cautum, ut causæ foederum antequam*

(a) De statu rei romane Vol. II, Exerc. X, not. c. p. 644. sq.

(b) Vid. art. VIII, §. 2, Inst. Pac. Capitul. Iosephin. art. 10, Capit.

impresso stilum ambrosio 22
Cavoli VII, art. VI, §. 4. & 5.
(c) v. Mediat. ad Instrum. Pac. ad
art. 8. §. 2. p. 889.
(d) Rerum Suecic. L. 18. §. 25.

quam concludantur, ad Caesarem et status Imperii referantur, et eorum consensus adhibeantur: id quod eo magis ordinibus incumbat, quia ipse Imperator lege regia teneatur, nulla foedera intra vel extra Imperium nisi expresso consensu Electorum inire, unde plus licentiae indulgere ordinibus quam Caesari absurdum fore. Sed iam in ipsis de pace Westphalica consultationibus, quibus haec lites agitabantur, abunde responsum (a) et ab aliis (b) ostensum est, post huius pacis constitutionem, rem cuiusvis status fidei et periculo relinquentiam, neque praesumendum, aliquem officii obliuisci aut discriminis, quod hostilia aduersus imperium parantibus immineat. Quibus et hoc accedit, quod egregie, uti solet, vir illustris IO. IA. MASCOVIUS notauit, (c) difficile esse in republica, cuius status diuersis studiis consiliisque seruntur, indolem et circumstantias negotiorum publicorum ad normam legum semper attendere in foedere praesertim, cuius vis plerumque in arcano et celeritate consistit. Optandum interim IO. NICOLAO HERTIO (d) videbatur, ut praeter unum illud, quod totius imperii incolumitatem spectat, nullum foedus esset. Ipsos enim ordines sigillatim exteriorum societatum haud egeret, quia minus potentioribus non raro periculosae sunt, apud aequales autem dissidentiam pariunt, quam metus et odium concitantur.

XII.

- (a) Ceu ex PFANNERI Histor. Pac. ad Art. VIII. §. 2. cf. MASCOV. cit. loc.
 (b) Illustris MASCOVIUS (c) Citato loco §. 20. p. 25.
 de Iure foederum in S. R. I. p. 35. (d) De Superiori territor. §. 34. in Opusc. Vol. I. To. II. p. 378.
 D

XII. Inter principes vis adhiberi potest (I.) contra eos, qui nos aut res nostras vi aut armata manu inuadunt.

INTER ipsos principes quando vis adhiberi possit, vna regula indicari non potest. Omnis enim vis iusta cum læsionem sequi debeat; leges imperii distinguunt, vtrum contra pacem publicam lædamur, an contra Westphalicam, an in vectigalium iure, an ex alio demum capite. Prima disputatio erit de læsione contra pacis publicæ constitutionem, qua omnis violentia prohibita, (a) permissum autem est, vim vi repellere. Licet enim: *gegen die Thäter und Friedbrecher, auch den ihren und deren Mithelfern, und Erhaltern. seine Gegenwehr und V. f. zung zu thun, zu frischer That, oder wenn er seine Freunde und Helfer haben mag -- es sollen auch dieselbe beschädigten, durch ihre beschähen Gegenwehr, Verfolgung und Handlung (wo die Beschädigung und Friedbruch kund und offenbahr oder sich nachmabl ersend) in kein poen gefallen nicht gefrevelt, noch alsdann icht verwirckt haben.* (b) In quibus verbis duo mihi præsertim notanda videntur, primum non tantum permissum esse, vt vi vim opponamus, sed iniuste prouocatum etiam sumtus belli exigere, et securitati suæ prospicere posse. Id leges *die Gegenwehr secernentes von der Verfolgung*, et hanc vindictæ facultatem etiam post aliquod temporis spatium concedent-

(a) *Landfriede Caroli V. de 1548. proem. §. 1. & Tit. III. §. 2. conf. Ord. Cam. P. 2. tit. 9. §. 2. Idem iisdem fere verbis in Ordinat.* (b) *Pacis publ. Wormat. de a. 1541. art. 2. cautum. Tit. III. §. 2. Tit. VI. §. 3.*

tes innuunt; de sumptibus autem expresse constitutum erat: *Und ob jemand zu Handhabung des Landfriedens Kosten und Schaden erlitte, soll ihm solche der Thater zu erstatten schuldig, und in des Helffers (quanto magis in laesi) Willen stehen, alsbald mit der Th. z zu Ablegung der Kosten zu vermögen.* (a) Alterum est, (b) contra vim iniustam non eum tantum se sine praevio imperii consensu defendere, et res ablatas vindicare posse, qui vim patitur, sed reliqua membra Imperii ad praestandum auxilium teneri. (c) Cuius prouidæ constitutionis neglectum FERDINANDVS I. Comitii augustianis male obseruata pacis publicæ causam putauit; *Zum andern wiewohl in der constitution des Landfriedens geordnet, daß die Benachbarten dem Beleidigten zu hülfte ziehen solten, so hätte man doch bisber auch gesehen, was sich deshalb für Beschwehrung und Verhinderung zugetragen: Darum dann Ibro Konigt. Majest. gemeine Stände ersucht haben wolt, die berührten zween Mängel aus begehrten und noch vor Augen stehenden Dingen statlich zu erwegen, und auf Mittel zu gedenccken, dadurch zu gewisser und standhafter Handhabung und Erhaltung des gemeinen Friedens zu kommen.* (d) Miror, his temporibus, quibus nouæ et inaudita in Imperio bellorum causæ inuenta sunt, hanc frequentatam non esse. Ex defensionis violentæ iustitia diiudicandam putarem (e)

(a) T. 2.
 (b) Reliqua pacis publicæ capita recenset IVSTVS SCHVTZIVS de statu Rei Romanae Vol. II. Exc. 17. §. 3. 4.
 (c) Res. Imp. de a. 1555. §. 31.

(d) Apud illustrem MOSERVM Teutisches Staats-Recht L. I. c. VI. §. 23. Vol. I. p. 118.
 (e) Vid. STRYKII diff. de iure pignori cap. VI. n. 43. et seq.

eam quaestionem, quæ sæpius agitata est, an repignorationibus liceat eum compellere, qui res nostras primus iniuste pignoraui. Quod affirmandum est, vt, si prima iniusta pignoratio vi et armis, vt solet inter principes fieri, peracta est, non modo contra niti et resistere, vulgo *Pband Kebrung thun*, verum etiam violenta repignoratione possessionem defendere liceat. Licere iudicatum est a Consilio imperii aulico in lite inter Hildesensem ciuitatem et Coenobium S. Michaelis d. 21. Martii 1731. et a facultate iuridica Helmstadiensi 1714. Posteriores sententiam cum censura refert AVGVSTINVS A LEYSER, (a) V. C. ea potissimum motus ratione, ne, si pignorationum etiam pignorationes tolerentur, cum quiete publica actum esset. Quæ et ipsa ratio non magis eum premit, qui contra iniustam pignorationem vim adhibet, quam illum, qui primus eius violentiæ initium fecit. Nam quod aduersario nostro, qui primus res nostras inclusit, licebat, illud nec nobis pro iuris nostri defensione protinus subeunda denegari potest.

XIII. (II) In lesione contra pacis Westphalicæ tabulas facta vim adhibere tum ad propriam, tum ad aliorum defensionem licet.

PRAETER illum fractæ pacis publicæ casum vim adhibere licet, lesione contra Pacis Westphalicæ tabulas facta. Huius doctrinæ sedes est in INSTRUMENTO PACIS OSNABRUGENSIS artic. XVII. §. 4. 5. 6. 7. et MONASTERIENSIS §. 15. 116. Nam cum eo loco indicatum sit, quo modo

(a) *Meditat. ad Dig. CXI. s. 6. 7. Vol. II. p. 474. sq.*

huius pacis conditiones executioni tradendæ sint, modus certus præscriptus est, in omni de religione rebusque his tabulis definitis lite obseruandus. Itaque primum statuatur, (a) *ut si quis huius pacis executioni repugnauerit, fractæ pacis publicæ poenam ipso iure et facto incurrat.* In iis autem causis, quæ sequentibus temporibus exoriri poterant, duplicem quasi gradum procedendi paciscentes constituerunt. (b) *Primum læsus lædentem inprimis quidem a via facti debortetur, causa ipsa vel amicabili compositioni vel iuris disceptationi submissa.* Intellexisse autem per illam iuris disceptationem videntur implorationem Cæsaris et Imperii et decisionem, executionemque denique per directores Circulorum faciendam. (c) Brevius autem his remediis tempus præscriptum est. (d) *Nam si necurro horum modorum intra spatium trium annorum terminetur controversia, arma ad repellendam iniuriam sumere licet.* Quod non tantum ad læsum pertinet; sed tenentur ex tabulis omnes et singuli huius transactionis consortes iunctis cum parte læsa consiliis et viribus eius causam defendere, quod nec amicitia nec iuris via locum inuenierit. Sæpius iis remediis asserita est religionis libertas in Imperio et superstructa his principiis grauis et docta et acuta epistola nomine Corporis euangelici ad Imperatorem scripta a. d. 16. Nov. 1716. cum Augustissimi Britanniarum et Borussia reges, tot granaminibus religionis moti, talionis iure contra subditos suos romanæ

(a) *Instrument. Pacis Osmæ, Art. XVII.*

cauet Capitulatio Caroli VII, art. I, §. 11.

(b) §. 5.

(c) *Egregia sunt, quæ hauc in rem*

(d) §. 6.

manæ ecclesiæ addictos vterentur; quæ quo quis est libertatis germanicæ amantior, eo maiori studio legenda ei ediscendaque est. (a)

XIII. (III.) Aduersus ea, quæ contra Capitulat. nou. Art. VIII. fiunt, vi vti possumus.

SINGVLARIS est legum nostrarum de vectigalibus constitutio. Antiquitus omnia in Germania vectigalia ad solum Imperatorem spectabant, (b) quæ deinde variis concessionibus ad statum peruenerunt. (c) Ceteriori ætate ii, quibus salus patriæ credita est, ita respexerunt, quantum interfit, ne Germania in tot provincias et territoria diuisa, oneraretur superfluis vectigalibus, vt capitulatione, nemo, nisi cui Cæsar permittit et perponis ponderatisque statuum vicinorum et eorum, quorum interest, monitis, concesserunt omnes Electores, aut noua imponere aut augere in-

(a) v. FABRI Staats-Cantzley To. XXXVII. p. 573. De hac epistola GOTTL. SA. TREVERVS in elegantissima de corpore euangelico dissertatione Cap. I. §. 19. p. 28. ita scribit: non ab vno calamo eam profuxisse, vel ex sili diuersitate, vel et argumentorum allatorum indole varia, et ea connellendi modo conicimus, et vt fama fert a quatuor statuum protestantium ministris profecta est --- Egregia profecto est, solidissimi ingenii robor præ se fert ubiuis, pondera omnia

sagacissime perspecta accumulata, situlo limpidissimo et fluido, viuacitamen exornata est, et rem omnem euidenti demonstratione euincit.

Conferri ad hunc §. debet eiusdem clarissimi viri disquisitio de optime ratione componendi diffidia relig. in German. Helmß. 1724.

(b) Spec. Suen. tit. 12. DE HOPFFGARTEN de lure Vectigalium in I. R. I. Sect. 1. §. 10. IO. STRAVCHIVS de regali vectigalium iure.

(c) Tit. IX, §. 2. inu. sig. 10

posita vectigalia possit. Deinde noua vectigalia imperantibus varie poenae statuta sunt. (a) Atque adeo nostris moribus licet omnem conatum imperandi extorquendique illicita vectigalia, si aliter non possit, vi atque armis reprimere. Clara sunt ea de re Capitulationis (b) verba: *Und solle darneben einen Churfürsten, Fürsten und Stände Freye Reichs-Ritterschafft mitbegriffen, erlaubt seyn, sich und die Seinige solcher Beschwerden selbst, so gut er kann, zu erledigen.* Quae verba ad omnia pertinere putamus, quae contra eum capitulationis articulum fiant, qui est de vectigalium in Imperio iure, cui illa sanctio subiecta est. Est autem ita a temporibus inde FERDINANDI III. constitutum; (c) nisi quod eo tempore ius libertatem commerciorum aduersus iniusta vectigalia propria auctoritate tuendi, ad Electores solum pertineret. Quod cum ceteri principes et Imperii ordines sibi etiam vindicarent: (d) factum est, vt in Capitulatione CAROLI VI. (e) cum omnibus communicaretur. (f)

XV. (III.) *Vis adhiberi potest, cum metuimus, ne antequam nobis auctoritas iudicis subueniri possit, aut nobis aut rebus nostris irreparabile damnum inferatur.*

EXPOSVI quas lesiones vi repellere ex ipsa legum nostrarum

(a) vid. HOPFGARTEN c. l. §. 28. 29.

(b) Art. VIII. §. 16. iisdem verbis repetita §. 20.

(c) cf. Capitulas. Ferdinandi III. Art. 20.

(d) In moniis communibus ad Ca-

pitulas, de 1658. apud Auctorem der Grundsätze P. III. c. 3. p. 230.

(e) Art. 8.

(f) v. V. Cl. MOSERI observ. ad Capit. nouiss. Tom. II. p. 315.

strarum dispositione expressa liceat; superest, ut indicetur, quando id *ex mente legum* permittum sit. Huius rei generalis regula est, vim adhiberi posse, ubi iudicis auxilium haberi non potest. (a) Duplici autem ratione illud solet euenire, primum cum antequam possit subuenire iudex, aut nobis aut rebus nostris irreparabile damnum alter illaturus est; deinde cum iudex officium suum, siue quod non potest praestare, siue quod non possit, denegat. Prius in usu est quotidiano, cuius causa tam grauis est, ut nec is, qui petitur, vimmittere, (b) nec princeps, cui est subditorum suorum tutela imposita, eorum defensionem violentis mediis suscipiendam negligere possit. Ita si forte princeps subditis suis contra leges pactaque, merciorum libertatem stabilientia, prohibeat, ne frumentum, quo abundant, vicinis, qui eo vel maxime egebant, venderent; non is quidem ob instans necessitatis periculum iuris disceptatione, sed repressalium iusta ratione, ut iniustum mandatum tollat, adigendus est. Adgnouerunt saepius hanc necessitatis rationem leges nostrae, ut in decernendo bello; nam cum eius rei consultatio ad omnes ordines pertineat, sufficit tamen, cum maiorem celeritatem salus publica suadet, consensus Electorum. (c) Ex quo principio etiam hoc est: vi ac armis future securitati, sine Imperii consensu, prospicere licere, cum, ne cuius ad aures perueniat, quod paramus, ut celerrime peragatur, requiritur. Nam et tunc in mora periculum est, et ipsa defensio, nisi ita statuamus, vacillat. Innuunt autem il-

(a) cf. dissert. praeide laudatissimo viro CHR. G. BVDERO de senta, de violenta defensione in statu civili §. 31. 32.

(b) vid. *Citata dissert. §. 17. not.*

(c) *Capitulat. Caroli VII. Art. VI. §. 2.*

lud interpretes (a) qui defensionem non contra eam tantum vim adhibere permittunt, quæ est in actu, sed illam etiam, quæ in potentia est. In omnibus autem de his rebus consultationibus videndum est, an, quod metuinus, damnum irreparabile sit? nam ob leue incommodum turbare velle Germaniam, inciuile est. Fateor tamen in causis grauioribus, vt quæ inter principes Imperii geruntur, sæpius metum haud irreparabilis damni non inanem adesse, cum occupatio prouinciarum coniuncta cum cæde hominum deuastationeque agrorum esse soleat.

XVI. (V) Cum denegatur iustitia, aut, quod iudicatum est, executioni non traditur, vim adhibere licet.

HVIC casui, vbi auxilium iudicis ob breuitatem temporis aut alias causas haberi non poterat, similis fere ille est, cum iudex auxilium, quod desiderabamus, non præstat. Sed hoc paullo est definitu difficilius, quare, vt his tricis nos expediamus, distinguendum est inter eum iudicem, qui perperam iudicat, illumque, qui nihil omnino definit, aut definita haud dat executioni, quibus ex causis id fiat. Nunquam in priori genere violentiæ locum esse putamus. Sunt enim ipsi legibus varia remedia contra iudicum prauitatem aut imbecillitatem suppeditata, in quibus subsistendum est, nisi in infinitum progredi velimus et efficere, vt omnia omnino iudicia sententiæque vi et effectu careant. Nam si nemo parere sententiæ tenetur

(a) G A I L. de Pace publ. c. 17. n. 2. 3.

XXXIII PRINCEPS S. R. I. IVS SVVM

tenetur, quam iniustam iudicat, qua tandem decisione lites finiuntur? Nunquam sane victo in hoc forensi certamine querendi occasio aut certe animus deest, cum quisque, quod petit, iustum; quod sibi incommodum, iniustum putare soleat. Vnde, si repellitur, illud duritiei iudicis, aut aduersarii potentiae adscribit, si vincitur, non suam malitiam puniri, sed aduersarii astutiae id debere credit. Quare aut tollenda omnino iudicia sunt, aut sumendum, iustitiam efficaciamque sententiarum decisionumque non a litigantium opinione, sed ab eorum iudicio pendere, quibus est iuris dicendi provincia commissa, etiamsi id nonnunquam in oppressionem innocentis cadere possit. Alter casus est, cum, quamvis iudex sit, tamen ius non dicatur, aut mandata executioni non dentur. Quod quibus ex causis fiat, cum legitime nunquam intermittatur vel impediatur, superest in propriis viribus vnicum praesidium, redeuntque res in eum statum, ac si nullus iudex esset, quo vim adhiberi posse nemo dubitat. Et est sane ei, qui auxilium poscit, perinde, siue omnino nullus iudex sit, siue opem ferre ille nolit, vel contra leges imperii impediatur. Hunc iuris perfequendi modum non omnino nouum aut inauditum in Imperio esse, ostendit illud, quod supra allegaui de laesionibus contra pacem Westphalicam, exemplum, quibus nisi intra trium annorum spatium medela paretur, vim adhibere licebat. Cauendum autem est, ne protractam dicamus iustitiam, ubi res in tribunalibus Imperii geruntur conuenienter accepto procedendi modo, satis lento quidem, sed a Caesare et imperii statibus probato, quo, nunquam vim excusari, offensum est superiori loco. Tum cum decisa executioni non mandantur, quod accidit praesertim, ubi res est cum potente principe, minante, se non æquo animo sententiae executionem laturum esse; aut cum inimicitia

citia aut inuidia eorum, quibus executio incumbit, impedit, quo minus officio suo satisfaciant: idem est, ac si ius dictum non sit. Non prætereunda hoc loco videtur salutaris Pacis Westphalicæ (a) sanctio, quæ eorum, quæ in Imperii iudiciis definita sunt, executionem non vi armisue quærere permittit, sed executioni, quam Leges imperii de exsequendis sententiis constituunt, vnice, sine discrimine statuum, locum relinquit. Itaque hæc primum secundum normam Legum Imperii in iudiciis imperii requirenda, deinde si nec sic, nec sumto ad Imperatorem et Imperium, pro executione promouenda eaque communibus omnium circulorum Imperii viribus facienda, (b) refugio quidquam efficitur, vim adhibere licet. Promisit autem Imperator capitulatione: (c) *die execution nicht allein nicht zu hemmen, sondern einen jeden zu seinen erstrittenen Rechten zu verhelffen, auch res iudicatas imperii gegen alle auswärtige Gewalt kräftiglich zu schützen*, et si frustra etiam hoc fit, superest in propriis viribus vnicum remedium. (d)

*XVII. Subditos resistentes in causis liquidis recte
coercet vi princeps.*

DE Principe contra subditos via facti procedente, celebris est in Capitulatione Cæsarea ex ipsa superioritatis territorialis ratione deducta

(a) *Instr. Pac. Westf. art. 17. §. 2.*

(c) *Art. XVII. §. 1. 16.*

(b) *vid. Declaratio pacis publ. de a.*

(d) *Consentit N. H. G VNDLIN.*

2512. tit. 1. R. 1. de a. 1654. §.

GIVS de efficientia metus c. 11.

190. Ord. Cam. tit. 49. §. 7.

§. 39.

Instr. Pac. art. XVI. §. 2.

deducta constitutio : *inmassen es denn auch Churfürsten , Fürsten und Ständen (die unmittelbare Freye Reichs - Ritter schaft mit begriffen) zugelassen und erlaubt seyn soll , sich nach der Verordnung der Reichs - Gesetze bey ihren hergebrachten und habenden Landesfürstlichen und Herrlichen iuribus selbst und mit assistenz anderer Stände wieder ihre Unterthanen zu manuteneiren , und sie zum Gehorsam zu bringen - - da aber die Streitigkeiten vor den Richter befangen wären , sollen solche aufs schleunigste ausgeführt und entschieden werden .* (a) Ex his itaque verbis quidam colligunt , licere principibus , cum est inter eos subditosque controuersia , sine præuia iudiciali disceptatione , quod iis æquum videtur , statuere , subditis autem , eos in ius vocare , prohibitum esse . Quæ sententia , vt vtar verbis Augustissimi Regis Borussiae ad Ducem Megapolitanum : *als ob sie , (der Herzog) in denen Dingen , worin sie mit ihren Adel streitig sind , nach ihren eigenen Gefallen verfahren könten , ist irrig , und das contrarium davon aus denen Reichs fundamental Gesetzen , aus der observance und aus unzehlbarhen Exempeln in Reich erwiesen worden .* (b) Primum illa ipsa verba capitulationis volunt , vt tota hæc res *nach der Verordnung der Reichs constitutionen geschehe* , vnde colligitur , nouam legem condendi animum constituentes non habuisse ; deinde requirunt , vt ipsa iura *hergebracht seyn und er sie habe* . Sumunt itaque , vt sint liquidæ , quod si negant non sine magna iustitiæ verisimilitudine subditi , res redit ad ordinarium iudicem . Quod clarissime sequentia verba indicant , quibus constituitur : *da aber die Streitigkeiten vor dem Richter befan-*

(a) vide totum *Articul. XV. præfatum §. 8. Art. 19. §. 5.*

(b) *Electa Iuris Publici To. XVIII. p. 328.*

besangen wären, sollen solche aufs schleunigste ausgeführt und entschieden werden: nam si nunquam licet principem in ius vocare, quomodo poterunt die Streitigkeiten vor den Richter besangen seyn? Idem colligitur ex alio huius articuli loco, quo (a) constituitur, ne subditi, principem ob causam ad regiminis curam pertinentem in ius vocantes, leichtlich geböret werden, ex quo nimirum illud est, audiendos ob grauiores causas illos esse. His igitur permoti rationibus alii vim huius constitutionis in eo posuere, vt principi liceat subditos deicere possessione, hi autem tantum petitorio iudicio experiri possint, quam sententiam iuari legibus putabant, quibus est constitutum: (b) das die Untertanen mittelst zu schuldigen Gehorsam gegen ihre Obrigkeit anzubalten. Sed huic repugnant verba capitulationis quæ defensionis violentæ licentiam concedunt zu Manutenirung habender Rechte: ponuntque itaque, vt sint principes, in eorum iurium, de quorum defensione quaeritur, possessione. Itaque si et hoc negamus principibus, quid sit quaeris, quod iis sit hac lege concessum? Quod duobus absolui videtur capitibus, primum vt coercere vi poenisque rebelles subditos possint; deinde vt meminerint, tribuna- lia Imperii, cum lis inter principem subditumque geritur, eam esse pro summa potestate militantem praesumptionem, quæ non querelis, sed argumentis demum suspecta redditur. Sed totam hanc causam ita instruxit (c) optimus parens meus, DAVID GEORGI-
VS

(a) §. 4.

(b) Art. XIX, §. 7. Capit. Car. VII.

(c) Unterricht von Regierung und Justitz-Sachen S. III. §. 12. 13.

14. Obseruat. Iuris et Histor. German. Obs. 4. §. 9. Vindicia Iuris venandi nobilit. Germ. Cap. II. §. XII. sq.

XXXVIII PRINCEPS S. R. I. IVS SVVM

VS STRVBE, qui multis operum suorum locis huius doctrinae vindicem ex Legibus, Imperii obseruantia, rebus a summis tribunalibus iudicatis ac testimoniis tum principum tum doctorum egit, ut nos superfedere vltiore eius disquisitione possimus.

XVIII. Ius belli, quod ordinibus his casibus competit, nisi qua legibus imperii restrictum, plenissimum est, et impediri ab Imperatore omnino non potest.

De captiuitate Bellislii quaedam.

IN his itaque casibus principibus Imperii omnia ea licent, quae iure Gentium belligerantibus relicta sunt, quantum haec expressis legum nostrarum verbis adempta non sunt. Imperator autem hanc facultatem neque adimere neque impedire vlla ratione potest. Sitata est huius rei ratio in forma Germaniae, cuius principes arma, non ut locumtenentes Imperatoris, sumunt, aut praesides provinciarum, sed vi tutelae, quae iis in subditos commissa est, et superioritatis territorialis, cuius effectum se omnino non impediturum esse Imperator iurauit. (a) Habet haec obseruatio frequentem usum, ut in iure foederum, pacis, legationum, conducendi militis, et quae sunt similia; nobis autem, nouitate rei permotis, placet captiuitate illam Bellisliana illustrare. Scilicet cum nuper CAROLVS FOVCQVET BELLISLE, Dux et Marechallus Galliae, ac ad Imperatorem legatus, terras Brunsvico - Luneburgicas nullis securitatis literis publicis acceptis transiens, detinebatur, quaesitum est, iure illud, an iniuria factum sit? Nobis videtur, quod omnibus gentibus licet, legatum

(a) Capitulat. CAROLI VII, Art. I. §. 2. et 8. Art. II. §. 3. Art. III. §. 4.

gatum hostis captivum ducere, illud etiam nostris principibus liberum esse, utpote quibus gentium iura vi superioritatis territorialis competunt, nisi legibus Imperii restricta esse probentur, qualis restrictio hic male ponitur. In Bellisio enim huius facultatis effectum impedire non poterat, quod ab Imperatore acceptus erat, ut existimabant quidam, cum minime verum videatur et quod obmouent, eadem ratione qua tactus in Burgundia v. c. est Legatus ad regem Gallia missus, inuiolabilem in terris principum legatum ab Imperatore acceptum esse. (a) Quam male enim procedat, quæ ab aliis regnis ad Imperium nostrum deducta est, argumentandi ratio, ex diuersitate status Imperii publici, cuius membra in territoriis suis iure Imperii fruuntur, facile perspicitur. Imperatorem immunitates, quæ in iurium præcipuorum, ordinibus imperii competentium, violationem vergunt, legatis indulgere non posse, vel ex ipsa capitulatione Cæsarea recte colligitur, qua promittit: *auch solten und wollen wir in übrigen die Vorsehung thun, das den Churfürsten selbst ihre von alters hergebrachte und sonst gebührende Würde und Prærogatiuen erhalten, und dawieder von fremden Regenten und Republicken Gesandten oder andern an unsern Kayserl. oder Königl.*

(a) Ainsi comme l'Empereur a dans tout le reste de l'Empire la même autorité, la même puissance que dans le lieu où il tient sa Cour, il s'ensuit, que l'Ambassadeur, qui est accredité auprès de lui, doit jouir dans tout l'Empire (disons, si vous voulez dans toutes les parties de l'Empire où l'Empereur est reconnu) de la même inviolabilité,

dont il jouit dans la résidence Impériale, de même qu'un Ambassadeur du Roi d'Angleterre en France est sous la protection du droit des Gens dans tout le Royaume de la même manière qu'il l'est à Versailles, &c. Lettre d'un Gentilhomme à un de ses Amis sur la detention de Mr. le Marechal de Belle-Isle dans les Etats d'Hamouer p. 6.

Königl. Hoff, oder wo es sich sonst begeben könnte, nichts nachtheiliges oder neuerliches vorgenommen oder gestattet werde. (a) Si ergo Imperator nihil eorum, quæ dignitatem et iura Principum Imperii præcipua imminuunt, legatis exterorum principum concedere potest, dubitari profecto nequit, quod nec talem immunitatem iis tribuere queat, quæ ad imminuendum et labefactandum ius belli, statibus Imperii competens, pertinet. Sed ut totam rem a suis principibus petamus, omnis, si quid iudico, aut rei, aut hominis, aut legati etiam sanctitas vel ex iure est siue lege, vel ex pacto consensione inito (b). Lege sancti ab omni læsione primum omnes sunt, qui nos non lædunt, deinde etiam ex ciuiliu constitutionum formula aliqui, ob singulares rationes. Sed in Germania legatum exteri principis, qui statum Imperii bello aggreditur, in huius ditione saluum esse, ubi ab Imperatore est receptus, ex legibus nostris non constat. Et assequi sane haud possumus, quomodo cum officio Cæsaris, cui membrorum Imperii tutio incumbit, consistere queat, si præterea, quod denegat iis opem, etiam ab iusta eorum vindicta eorum hostes liberare possit. Quod de reuerentia Cæsari debita dicunt ea detentione læsa, vereor, ne si explicetur, euanescat, aut, qui eam prætendunt, verbis ludere videantur. Nam si reuerentia in cura consistit, ne offendamus facile, quem amamus, ut est apud philosophos, (c) et si eum demum amamus, qui nos diligit, quomodo poterimus aut eum, qui nos diligit, offendere, cum hostem

(a) CAPITVL. CAROLI VII.
ART. 3. §. 22.

(b) v. 10. 1A. MVLLERI Hist.
florisch - Iuristische Eleeta Tom.
XIII. cap. II. quod est von In-

violabilitat der Gesandten p. 80.
seq.

(c) v. ISR. GOTTL. CANZLII
V. C. Discipl. moral. §. 575.

hostem nostrum punimus, vel inimica eius consilia auertere stude-
 mus; aut amare eum, qui se hinc offensum queritur. Itaque Imperator
 si dignus reuerentia esse vult, pater patriæ esse debet, hoc est, tutor et
 communis ciuium defensor, principumque Imperii amantissimus;
 quod si est, non desiderabit, vt sancti legati exteri habeantur, hosti-
 lia contra ordines Imperii molientes, quin probabit, illos detineri in
 ditionibus principum, quibus exitium minantur. Alter, vt dixi, san-
 ctitatis fons est consensus, qua et legati sancti sunt. Sed hæc caus-
 fa pertinet ad eos tantum, qui consenserunt, (a) non ad alios, quo-
 rum intuitu legatus non est, vnde oratores nunquam, nisi accepta
 fide, mitti solent.

XVIII. Breuis totius dissertationis delineatio:

De repressaliis.

HIS itaque capitibus absoluitur ius, quod principes Imperii
 habent, se suaque propria vi armisque tuendi. Placet, quæ de eo
 disputata sunt, colligere, contractaque iterum legentium oculis pro-
 ponere

(a) Ea vero lex, de vi legatis non in-
 ferenda, intelligenda est, eum ob-
 ligare, ad quem missa est legatio,
 atque ita demum si admisit, quasi
 scilicet ab eo tempore tacita pactio
 intercesserit. - Non pertinet ergo
 hæc lex ad eos, per quorum fines
 non accepta venia transeunt lega-
 ti. Nam siquidem ad hostes eorum
 eunt, aut ab hostibus veniunt, aut
 aliqui hostilia moliantur, inter-
 fici etiam poterunt. H. GROTI-
 VS de I. B. et P. L. II, c. XVIII.
 §. 5.

XXXXII PRINCEPS S. R. I. IVS SVVM

ponere. Primum igitur tum ex natura rerumpublicarum in vni-
 versum, tum ex Germaniæ forma generalem regulam deduximus,
 omnem in Imperio vim prohibitam esse. Hæc patitur exceptiones,
 quarum aliæ sunt ex natura rei, aliæ ex singularibus constitutioni-
 bus legum nostrarum. Ex natura rei est, vim adhiberi posse, cum
 iudicis aut supremæ potestatis auxilium haberi non potest, siue quod
 nequeat illud præstare, siue quod nolit: ex constitutionibus Legum
 esse diximus, quod læsionibus contra pacem publicam et Westpha-
 licam atque contra ea, quæ capitulationibus Cæsareis de vectigalibus
 cauta sunt, vi occurrere subditosque in rebus liquidis coercere et com-
 pellere liceat. Per se patet, hæc omnia pertinere ad omnes cog-
 gendi modos, iuris nostri tuendi vel obtinendi causa adhibitos, et sic
 etiam ad repressalias. Quin hæc, vt probe notauit GÖTTL. GERH.
 TITIVS, (a) facilius permittendæ sunt, ac bella, quæ vt plurimum in-
 cendium excitant, toti Imperio vel saltem vicinis admodum noxium,
 et damna difficulter reparanda inferunt. Requiritur autem, vt liqui-
 dum sit ius hoc remedio vtentis, et res nullam moram ferat. Egre-
 gie Corpus Euangelicorum sic tuetur vsum repressaliarum: (b) *Ge-
 wiss und unstreitig ist es, dass auch bey den geschicktesten und mit
 den vortreflichsten Gesetzen versehenen Völkern, wo nicht
 der eigentliche Name der Repressalien bekannt, dennoch bey den
 allgemeinen Verfall derer Menschen, die weder Gott noch mensch-
 liche Gesetze sich allemahl wollen regieren lassen, jederzeit etwas
 dergleichen eingeführet, und erlaubet gewesen, wodurch in gewis-
 sen,*

(a) *Specim. Iur. Publ. L. 3. c. 8.* (b) *Apud FABRVM Staats-Canzz
 S. 49. ley To. XXXVII, p. 587.*

sen entweder gar geschwinden oder höchstgefährlichen *cum iactura et damno irreparabili* begleiteteten oder sonst ein gewaltiges *Præiudicium* nach sich ziehenden Fällen, ohne dasz dadurch wieder die Majestät und Autorität der Herrschafften, oder der Gesetze gefrevelt worden, einem jeden sich bey dem Seinigen zu schützen, oder ein angedrohetes Ubel abzukehren vergönnet worden. Die Römische Bürgerliche Gesetze söwohl, als die Canonische Rechte, legen davon gnugsahme Spubren und überzeugende Proben vor Augen. Et porro: (a) Was von verbotenen Arresten und That-Handlung in andern Reichs-Satzungen, in specie in dem Reichs-Abschied d. ao. 1570. gemißbilliget worden, söliches wird in den Reichs-Abschied de ao. 1594. der wahren Eigenschafft nach erklärt, und der Mißbrauch von den rechten Gebrauch unterschieden. Wenigstens ist der kurtz vorher angezogene Reichs-Abschied de Ao. 1521. ein klarer hell in die Augen leuchtender Beweiß, dasz es *regnante gloriosissimo Imperatore Carolo V.* noch nicht aufgekommen, dasz man Chur-Fürsten und Stände, wann an Ihnen, oder denjenigen, so ihnen zu versprechen gebühret, der Land-Friede gebrochen worden, an die Kayserl. und des Reichs-Gerichte dergestalt verweisen wollen, dasz sie inmittelst still sitzend und gleichsam mit gebundenen Händen, ihre Beschädigere oder deren zugewandte und Mitbelfere ungehindert schalten und walten lassen, und sie nur mit einem Finger nicht anrühren sollen. *Probatum etiam eodem loco* (b) *exemplis, easdem tam a Catholicis, quam ab Euangelicis esse*

(a) p. 591.

(b) p. 608

XXXXIII PRINCEPS S. R. I. IVS SVVM

esse adhibitas, ad quæ et ao. 1737 Elector Bauariæ, prohibente Cæsare, ne repressaliis aduersus ciuitatem Augustam (a) Vindelicorum vteretur, his verbis prouocauit: *Die ältern und neuere Exempel könten mehrere aufgerufen werden, wie andere des Reichs Chur- und Fürsten gegen dergleichen Mißstände, wenn sie sich an ihren Respect, Hochachtung und Rechten, ausser Beobachtung und angegriffen befunden, mannigfaltig fürgegangen seyn, dergleichen Verfahren in solchen Fällen begegnet und selbst geahndet haben.* Nec tamen diffitendum, fatis frequentem fuisse huius iuris in Germania abusum, qui merito mandatis Cæsareis coercetur.

(a) Apud FABRYM Staats-Canzley Part, LXX. p. 334.

Et TE decebat tradere ingenii TVI
Imaginem polituli, limatuli,
Manentibus chartis ad omnes posteros;
Et nos Apollineis sonare cantibus
Natam atque factam ad omnia excelsa indolem,
Quam vidimusque amauimusque, STRVBII:
Sed nostra non tantum potessint carmine,
Quantum TVI dotes libelli et ingeni,
Seris TVVM mandare nomen sacculis.

Honoris et memoriæ causa scripsi in ipso
discessu Torunium

GEO. GVILIELMVS OEDERVS A. M.

Hunc tu, qui procerum mentem ferrumque tuorum
Parcum ciuilibus sanguinis esse docet:
Hunc ciuem, o nimium, nimium in tua viscera seruas
Siringi passa enses patria! diligit,
Diligis et mox principibus rerumque ministris,
Auctoremque boni, consiliique dabis.

Gratulabundus scripsit

IO. LVD. OEDERVS, A. M.

(

AMI-

AMICISSIMO STRVBIO SVO

S. D.

ALEXANDER. ANDREAS DE RAMDOHR.

Noli quærere, dum ad te has do literas, quæ earum sit ratio? quam tu certe ignorare non debes. Aperte tamen dicam, ne alios ea lateat. Nam primum id vellem, vt nemo sit, qui non intelligat, quam arcto vinculo, quantaque necessitudine coniuncti sumus, quoniam id mihi maxime honorificum puto. Itaque ob hanc ipsam, quæ mihi tecum inuercdit, necessitudinem, non possum non tibi, publice doctrinæ atque eruditionis tuæ specimina danti, ex animo gratulari. Ita enim in partem earum rerum, quæ te attinent, eo, vt qui magis, habeas neminem. Quod si etiam minus tua causâ vellem teque (quem admodum amo) minus amarem; tamen summo tuo ingenio, optimis et humanissimis tuis scientiis, morum denique tuorum suauitate et integritate adigis atque impellis homines, vel tibi ignotos, vt tibi plaudant, taciti gratu-

gratulentur, et fausta quæque augurentur. Quid igitur ego, qui non solum virtutes tuas, quibus insignis es, valde admiror, sed etiam tui amantissimus sum? Facile est ad perspiciendum, quum omnes amore in te et propensa voluntate antecedam, omnes me etiam exsuperare et animo gratulandi et præfagiendi, quæ te manent, prosperrima. Domestica illa, ac tralatitia a maioribus in- doles tua præclara non potest nisi fecunda fortuna uti. Sis igitur felix, Amice omni honore suspicende, pro meritis tuis. Faue mihi, faue huic epistolæ gratulatoriæ et ama in illa amorem in te meum, quem publice declarare gestio. Nihil mihi gratus acci- dere potuisset, quam contra solidissimam tuam dissertationem du- biola mouere, quæ tu, pro tua subtili disputandi arte, facile ex- pedies: atque extricabis. Vale. Scrib. in Georgia Augusta a. d. XXIII. Mart. MDCCXXXV.

io?
ali-
in-
ncfi
ob
non
mina
quæ
iam
is a-
tuis
digis
aciti
ratu-

V...

Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.

MCCCLXXXV

ULB Halle
006 789 96X

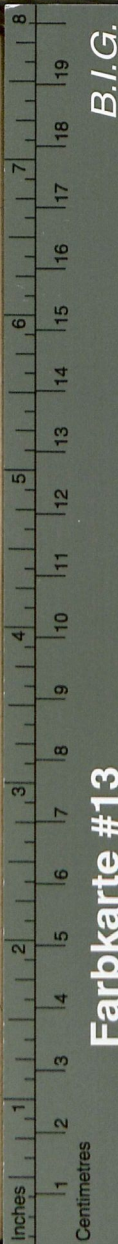
3

VDn8

B.I.G.

Farbkarte #13

Blue

Cyan

Green

Yellow

Red

Magenta

White

3/Color

Black

1745, 36. 4/5

CEPS S.R.I.
VI ATQVE ARMIS
VENS.

CAESIDE
ICO BOEHMERO

NIAE REGIS A CONSILIIS
IVRIS ET ORDINIS
T. DECANO

TA DISSERTATIO
HIORIS STRVBII

XVII. MART. MDCCXXXV. AB HOR. II.

TTINGAE
AN. FRIDER. HAGER.

